

Inleiding

Wanneer u bij Sutfene komt wonen en zorg krijgt, is het voor ons belangrijk om te weten met wie wij moeten overleggen als u daar zelf op een bepaald moment niet meer toe in staat bent. Wij vragen u daarom naar een 1^e contactpersoon. Bij Sutfene gaan we ervan uit dat de 1e contactpersoon tevens uw vertegenwoordiger is. Om te bepalen wie uw vertegenwoordiger mag zijn gaan wij uit van een aantal wetten waar we als zorginstelling aan gebonden zijn. Het betreft de Wet zorg en dwang (Wzd) en de Wet Geneeskundige Behandelingsovereenkomst (Wgbo).

Hieronder leest u wat deze twee wetten over vertegenwoordiging zeggen.

Goed vertegenwoordiger

De wet geeft aan dat de vertegenwoordiger zich moet opstellen als een goed vertegenwoordiger en de cliënt zoveel mogelijk bij de vervulling van zijn taak moet betrekken. De definitie van een goed vertegenwoordiger is niet in de wet omschreven. In de praktijk verstaan we daaronder:

- geef de cliënt, binnen diens mogelijkheden, zoveel mogelijk ruimte om zelf te beslissen;
- ondersteun de cliënt bij het nemen van weloverwogen beslissingen;
- respecteer besluiten van de cliënt;
- betrek de cliënt zoveel mogelijk bij de besluitvorming;
- beslis namens de cliënt zoveel mogelijk in het verlengde van diens wensen;
- geef de cliënt informatie over datgene wat voor de cliënt beslist wordt.

Wet zorg en dwang (Wzd)

De Wzd gaat in per 1 januari 2020.

In de Wzd worden mensen die onvoldoende hun eigen belangen kunnen behartigen, beschermd door het recht op vertegenwoordiging. Daar waar de deskundige de cliënt wilsonbekwaam acht voor de betreffende beslissing, krijgt de vertegenwoordiger alle rechten van de cliënt op gebied van informatie en zeggenschap rond deze beslissing. De vertegenwoordiger treedt op namens de cliënt. Het is belangrijk dat helder is **wie** als vertegenwoordiger van de cliënt kan optreden. De Wzd vraagt een schriftelijke verklaring van de vertegenwoordiger van zijn bereidheid op te treden als vertegenwoordiger. Dit document wordt in het dossier van de cliënt bewaard. Heeft een cliënt geen vertegenwoordiger en is hij niet in staat te beslissen over de zorgverlening, dan is de zorgaanbieder verplicht de rechter te vragen een mentor voor de cliënt te benoemen. Dat de cliënt een vertegenwoordiger heeft, houdt niet in dat de vertegenwoordiger altijd namens de cliënt beslist. Als een onderwerp aan de orde is waarover de cliënt zelf een besluit kan nemen, dan heeft de vertegenwoordiger geen rol. De cliënt is dan ter zake wilsbekwaam.

Wilsbekwaamheid

Wilsbekwaamheid betekent dat de cliënt in staat is om op basis van voldoende relevante informatie, afgestemd op zijn begripsvermogen, een beslissing te nemen over een bepaald onderwerp. Hij overziet de aard en de gevolgen van de beslissing. Wilsbekwaamheid gaat dus niet over willen maar over kunnen.

Wilsonbekwaamheid

Wilsonbekwaamheid dient per keuze te worden bepaald. De verantwoordelijkheid voor het beoordelen daarvan ligt bij een ter zake deskundige. Deze deskundige kan een niet de bij de zorg betrokken arts of gedragsdeskundige zijn. Iemand is wilsonbekwaam als hij:

- de informatie over zijn zorg en/of behandeling niet kan begrijpen en afwegen;
- niet begrijpt wat de gevolgen van zijn besluit zijn; en/of
- geen besluit kan nemen.

Ter zake wils(on)bekwaam

Wils(on)bekwaamheid wordt beoordeeld per situatie. Daarbij weegt de arts mee hoe ingrijpend de beoogde zorg of behandeling is. Het kan zijn dat een cliënt of bewoner voor het grootste deel van de afspraken in het zorgplan wilsbekwaam is, maar op het punt van onvrijwillige zorg wilsonbekwaam verklaard wordt. Hij is dan 'ter zake wilsonbekwaam' omdat hij op dat punt geen beslissing kan nemen.

De Wzd onderscheidt vier groepen mogelijke vertegenwoordigers van cliënten:

1. Wettelijke vertegenwoordigers
Gaat het om een minderjarige cliënt dan is degene die het gezag uitoefent de wettelijk vertegenwoordiger. In de regel zijn dit de beide ouders, soms is het één van de ouders en soms de voogd(en). Wettelijke vertegenwoordigers van een meerderjarige cliënt zijn de curator en de mentor.
2. Degene die door de cliënt schriftelijk is gemachtigd
Zo'n machtiging wordt doorgaans als volmacht aangeduid, ook in een levenstestament kan zo'n machtiging zijn opgenomen.
3. De echtgenoot, geregistreerde partner of andere levensgezel van de cliënt.
4. Een ouder van een meerderjarige cliënt of een kind, broer, zus, grootouder of kleinkind van de cliënt.
De familiekring waaruit een vertegenwoordiger afkomstig kan zijn (groep 4) is ruimer dan momenteel op basis van de Wgbo het geval is. Ook grootouders en kleinkinderen kunnen de cliënt vertegenwoordigen. Deze mogelijkheid wordt in 2020 ook in de Wgbo opgenomen.

In de vier groepen vertegenwoordigers zit een volgorde: wettelijke vertegenwoordigers hebben voorrang boven andere vertegenwoordigers. Is geen wettelijke vertegenwoordiger beschikbaar, dan kan de gemachtigde als vertegenwoordiger optreden. Ontbreekt ook de gemachtigde, dan kan de echtgenoot, geregistreerde partner of andere levensgezel de cliënt vertegenwoordigen. Ontbreekt ook deze, dan kan een familielid uit groep 4 als vertegenwoordiger optreden.

De rechten van de vertegenwoordiger in de Wzd

De Wzd regelt een aantal duidelijke rechten van de vertegenwoordiger. Een aantal daarvan is alleen van toepassing voor de vertegenwoordiger van de ter zake wilsonbekwame cliënt.

- De vertegenwoordiger heeft recht op informatie over:
  - de rechten en bevoegdheden van vertegenwoordigers op grond van de Wzd;
  - de rechten van de cliënt op grond van de Wzd;
  - de klachtenregeling van de klachtencommissie Wzd;
  - wie de zorgverantwoordelijke is van de cliënt;
  - de huisregels;
  - de cliëntvertrouwenspersoon.
- De vertegenwoordiger heeft recht op ondersteuning door de cliëntvertrouwenspersoon (CVP) bij zaken of klachten die verband houden met de onvrijwillige zorg.
- De vertegenwoordiger heeft het recht om een klacht in te dienen bij de klachtencommissie. En als hij het niet eens is met de uitspraak van de klachtencommissie of als de klachtencommissie niet tijdig beslist heeft, een verzoekschrift in te dienen bij de rechter om een beslissing over de klacht te verkrijgen. De CVP kan de vertegenwoordiger hierbij ondersteunen.
- De vertegenwoordiger heeft het recht om namens de ter zake wilsonbekwame cliënt:
  - inbreng te geven voor het zorgplan;
  - de voorkeuren en wensen van de cliënt kenbaar te maken;

- al dan niet toestemming te geven om de contactgegevens van de cliënt en de vertegenwoordiger door te geven aan de CVP;
  - daar waar de CVP is ingeschakeld, al dan niet toestemming te geven voordat de CVP informatie krijgt over de cliënt;
  - al dan niet in te stemmen met het zorgplan;
  - gehoord te worden bij de evaluatie van het zorgplan van de cliënt;
  - deel te nemen aan het overleg over alternatieven voor onvrijwillige zorg;
  - deel te nemen aan het overleg over het opnemen van onvrijwillige zorg in het zorgplan;
  - geïnformeerd te worden over het overleg met een extern deskundige als het niet lukt de onvrijwillige zorg binnen de gestelde tijd af te bouwen;
  - geïnformeerd te worden voordat onvrijwillige zorg voor de eerste keer wordt verleend.
- Als de vertegenwoordiger het niet eens is met het oordeel van de zorgverlener over de wilsonbekwaamheid van de cliënt, heeft hij het recht hierover een klacht in te dienen bij de klachtencommissie Wzd.
  - De vertegenwoordiger heeft het recht op afschriften van:
    - de beschikking inzake
      - een inbewaringstelling (IBS);
      - een rechtelijke machtiging (RM);
      - een voorwaardelijke machtiging en een machtiging tot voortzetting van de inbewaringstelling;
    - de beslissing
      - van de klachtencommissie (ook als de vertegenwoordiger niet de indiener is);
      - van de rechter inzake een klacht (ook als de vertegenwoordiger niet de indiener is).
  - Rond de (onvrijwillige) opname van de cliënt heeft de vertegenwoordiger de volgende rechten:
    - aanvraag doen voor opname en verblijf van de cliënt in de instelling;
    - geïnformeerd worden over de onvrijwillige opname van de cliënt;
    - (zo mogelijk) de rechter, bij de weging van een RM, informeren over de situatie van de cliënt;
    - zich verzetten tegen de opname.

Wetsartikelen Wzd

In de Wzd staan vervolgens enkele artikelen die gaan over de vertegenwoordiging van cliënten. Die artikelen hebben we er voor u uitgelicht:

Artikel 1 - Begripsbepalingen

- 1.e *vertegenwoordiger*: wettelijk vertegenwoordiger van de cliënt, of, indien een zodanige persoon ontbreekt, de persoon die daartoe door de cliënt schriftelijk is gemachtigd in zijn plaats te treden, of, indien deze ontbreekt of niet optreedt, de echtgenoot, de geregistreerde partner of andere levensgezel, of, indien deze ontbreekt of niet wenst op te treden, een ouder, kind, broer, zus, grootouder of kleinkind van de cliënt;
- 1.i *familie*: de echtgenoot of geregistreerde partner of andere levensgezel, elke meerderjarige bloedverwant in de rechte lijn of de zijlijn tot en met de tweede graad of elke meerderjarige aanverwant tot en met de tweede graad;

Artikel 3 - Vertegenwoordiging

1. De cliënt die de leeftijd van zestien jaar heeft bereikt neemt de beslissing over de zorg die aan hem verleend wordt en over de uitoefening van rechten en plichten op grond van deze wet. Een cliënt die de leeftijd van twaalf maar nog niet die van zestien jaar heeft bereikt, neemt de beslissing over de zorg die aan hem verleend wordt en over de uitoefening van rechten en plichten op grond van deze wet, samen

met zijn ouders of voogden die gezamenlijk het gezag uitoefenen, of de ouder of voogd die alleen het gezag uitoefent. Voor een cliënt die nog niet de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt nemen de ouders of voogden die gezamenlijk het gezag uitoefenen, de beslissing over de zorg die aan de cliënt verleend wordt en over de uitoefening van rechten en plichten op grond van deze wet of neemt of de ouder of voogd die alleen het gezag uitoefent die beslissing.

2. Een vertegenwoordiger treedt slechts op namens de cliënt voor zover hij een taak heeft als wettelijk vertegenwoordiger of voor zover een daartoe deskundige, niet zijnde de bij de zorg betrokken arts, overeenkomstig de daarvoor gangbare richtlijnen een beslissing heeft genomen die inhoudt dat de cliënt niet in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake van een beslissing die hem betreft. Deze beslissing wordt door de daartoe deskundige niet genomen dan na overleg met de vertegenwoordiger dat op overeenstemming is gericht. Indien geen overeenstemming wordt bereikt, neemt de bij de zorg betrokken arts de beslissing.
3. De zorgverantwoordelijke legt de beslissing, bedoeld in het tweede lid, schriftelijk vast en vermeldt daarbij de datum en het tijdstip, of met de vertegenwoordiger overeenstemming is over de beslissing en ter zake van welke beslissing de cliënt niet in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen. De zorgverantwoordelijke stelt de Wzd-functionaris op de hoogte van de beslissing en het overleg met de vertegenwoordiger.
4. Als vertegenwoordiger in de zin van deze wet kunnen niet optreden, de zorgaanbieder, de Wzd-functionaris, de zorgverantwoordelijke, de zorgverlener die de cliënt zorg verleent, of andere personen die werkzaam zijn in de accommodatie waar de cliënt verblijft.
5. Degene die door een cliënt schriftelijk wordt gemachtigd om als zijn vertegenwoordiger op te treden, dient meerderjarig en handelingsbekwaam te zijn.
6. Degene die als vertegenwoordiger optreedt, verklaart schriftelijk daartoe bereid te zijn.
7. De vertegenwoordiger betracht de zorg van een goed vertegenwoordiger en is gehouden de cliënt zoveel mogelijk bij de vervulling van zijn taak te betrekken.
8. De zorgaanbieder informeert de vertegenwoordiger over zijn rechten en bevoegdheden op grond van deze wet.
9. Indien een cliënt geen vertegenwoordiger heeft, maakt de zorgaanbieder gebruik van de bevoegdheid, bedoeld in artikel 451, tweede lid, van Boek 1 van het Burgerlijk wetboek.

Zie voor de volledige wetteksten: [Ministerie van VWS – Dwang in de zorg](#)

WBGO (Wet geneeskundige behandelovereenkomst)

Een wilsonbekwame cliënt heeft een (wettelijk) vertegenwoordiger die de beslissingen neemt op het gebied waarop de cliënt wilsonbekwaam is.

Wie is de vertegenwoordiger?

Wettelijk is vastgelegd wie vertegenwoordiger kunnen zijn:

1. Een curator of mentor = benoemd door de rechter
2. Een schriftelijk gemachtigde = benoemd door de cliënt zelf (in een schriftelijke verklaring)
3. De echtgenoot, de geregistreerde partner of andere levensgezel van de cliënt = niet benoemd, vrijwillig
4. Een ouder / kind / broer / zus = niet benoemd, vrijwillig

Deze opsomming is in volgorde. Bij beslissingen over zorg en behandelingen kijkt de zorgverlener dus eerst of er een mentor of curator is, dan of er een schriftelijke gemachtigde is. Zo niet, dan kunnen de partner of de genoemde familieleden vertegenwoordiger zijn.

Zijn de familieleden het niet eens over de vertegenwoordiging?

Soms komen de ouders, kinderen, broers en zussen er niet uit wie de vertegenwoordiger wordt. Dan wijst de arts een vertegenwoordiger aan.

De vertegenwoordiger heeft inzage in medische informatie

Een vertegenwoordiger heeft in principe recht op informatie en inzage in het dossier, of een kopie van het dossier. De vertegenwoordiger krijgt alleen de informatie die nodig is om beslissingen te nemen. De zorgverlener kan besluiten om de vertegenwoordiger beperkt of geen medische informatie te geven. Dit mag alleen in uitzonderlijke situaties.

Wanneer moet de vertegenwoordiger toestemming geven?

Een zorgverlener die zorg of een behandeling wil geven aan een ter zake wilsonbekwame cliënt, moet toestemming vragen aan de vertegenwoordiger. De vertegenwoordiger moet de cliënt zo veel mogelijk betrekken bij de beslissing. Ook de zorgverlener moet altijd proberen te overleggen met de cliënt.

Wanneer beslist de arts over de behandeling?

In deze situaties beslist de arts of een behandeling doorgaat:

- Als de vertegenwoordiger toestemming geeft terwijl de cliënt zich verzet.
- Als er geen tijd is om de vertegenwoordiger toestemming te vragen.

De arts mag dan alleen ingrijpen als er anders een ernstig nadeel voor de cliënt is. Er is dan sprake van [dwang op grond van de WGBO](#).

Mentor, curator of bewindvoerder

De kantonrechter kan een mentor, bewindvoerder of curator aanwijzen. Daarbij beoordeelt de rechter waarover iemand zelf kan blijven beslissen, en waarover niet. Men noemt dit 'ter zake'.

- Een mentor neemt beslissingen op het persoonlijke vlak: over verzorging, verpleging, behandeling en begeleiding. Hij kan inzage krijgen in het medisch dossier van de cliënt. De mentor gaat niet over geldzaken.
- Een bewindvoerder beheert bepaalde goederen en/of het geld van de cliënt. Een bewindvoerder neemt geen beslissingen over de gezondheid en mag het medisch dossier van de cliënt niet inzien.
- Een curator behartigt de financiële én persoonlijke belangen van de cliënt. Hij is dus eigenlijk zowel mentor als bewindvoerder. Het is de meest vergaande vorm van vertegenwoordiging. De cliënt kan bijna geen eigen beslissingen meer maken. Volgens de wet is hij dan handelingsonbekwaam.

Op Rijksoverheid.nl staat informatie over de aanvraagprocedure.

Zie voor meer informatie: <https://www.dwangindezorg.nl/rechten/patientenrecht/wettelijke-vertegenwoordiging>